

પશુપાલન

1.

ડેરી ફાર્મિંગ

દૂધ ઉત્પાદન અને પશુઓના
ઘાસચારા ઉગાડવાની પદ્ધતિ

2.

પોલ્ટ્રી ફાર્મિંગ

મરઘા પાલન માટેની પદ્ધતિ

3.

પીસી કલ્ચર

મત્સ્ય પાલન માટેની પદ્ધતિ

4.

એપિકલ્ચર

મધમાખી ઉછેર પદ્ધતિ

- કૃષિ વ્યવસાયની સાથે જોડાયેલો અને એટલું જ મહત્વ ધરાવતો પશુપાલન વ્યવસાય એક પુરક વ્યવસાયનું મહત્વ ધરાવે છે.
- જે પ્રાણીઓમાંથી ઉદ્ભવતી પ્રાણીજ પેદાશો ખોરાક તરીકે ઉપયોગમાં લેવાતી હોય તેવા પ્રાણીઓને પશુધન કહે છે. આવા પશુઓના ઉછેરને પશુપાલન કહે છે.
- પ્રાણીજ પેદાશોની ગુણવત્તા વધારી શકાય અને વ્યવસ્થાપન યોગ્ય રીતે કરવામાં આવે તો આપણા દેશની અન્ન સમસ્યા તેમજ આર્થિક સમસ્યા હળવી થઈ શકે છે. આ માટે જુદા-જુદા પ્રાણીઓ આધારિત ઉદ્યોગો સ્થાપવામાં આવ્યા છે. જે નીચે મુજબ દર્શાવ્યા છે.

1. ડેરી ફાર્મ (Dairy farming)

- દૂધ અને દૂધની બનાવટો સાથે સંકળાયેલા ઉદ્યોગને ડેરી ઉદ્યોગ કહે છે.
- ગીર, સહિવાલ, રાતી સિંધી, કાંકરેજી, જાફરાબાદી અને મહેસાણી જેવી ગાય અને ભેંસની ઓલાદો આપણે વિકસાવી છે.
- ઘેટાંની સંખ્યાની દ્રષ્ટિએ ભારતનું સ્થાન વિશ્વમાં છઠું છે.
- ડેરી દ્વારા વેચાણ થતું દૂધ જંતુમુક્ત અને લાંબા સમય સુધી બગડે નહિ તેવી પ્રક્રિયામાંથી પસાર કરવામાં આવે છે. જેને પશુર્યુરાઈઝેશન કહે છે.
- આ માટે બે પદ્ધતિઓ છે.

(1) એલ.ટી.એલ.ટી. (Low Temperature Long Time)

- ❖ આ પદ્ધતિને હોલ્ડિંગ પદ્ધતિ પણ કહે છે. જેમાં દૂધને 62° થી 63° સે. તાપમાને 30 મિનિટ ગરમ કરી 4° થી 5° સે. સુધી ઠંડું પાડવામાં આવે છે. આ પદ્ધતિ નાની ડેરીમાં વપરાય છે.

(2) એચ.ટી.એસ.ટી. (High Temperature Short Time)

- ❖ આ પદ્ધતિમાં દૂધને 71° થી 72° સે. તાપમાન સુધી 15 સેકન્ડ માટે એકદમ ગરમ કરી તરત જ 4° થી 5° સે. સુધી ઠંડું પાડવામાં આવે છે. આ પદ્ધતિ મોટી ડેરીઓમાં વપરાય છે.
- ❖ દૂધ ઉત્પાદન અને પશુઓના ઘાસચારો ઉગાડવાની પદ્ધતિને ડેરી ફાર્મિંગ કહે છે.

2. મરઘા પાલન (Poultry Farming)

- મરઘા પાલનને “પોલ્ટ્રી” તરીકે ઓળખવામાં આવે છે. જેમાં મરઘાઓની અનેક જાતિઓની સાથે બતક, લાવરી જેવા અન્ય પક્ષીઓનો પણ સમાવેશ થાય છે.
- મરઘા પાલનમાં મરઘાની વિવિધ જાતિઓને જુદા-જુદા હેતુથી પસંદ કરવામાં આવે છે. જેમકે વધુ ઈંડા આપનારી જાતોમાં વ્હાઈટ લેગહોર્મ, બ્લેક મિનોરકા તથા માંસ પ્રાપ્તિ માટેની જાતોમાં બ્રહ્મા, કોચીન તેમજ ઈંડા અને માંસ બન્ને માટે ઉત્કૃષ્ટ ગણાતી જાતિઓમાં રહોડ આઈલેન્ડ રેડ અને ઓર પિંગ્ટનનો સમાવેશ થાય છે.
- મરઘા પાલનની પદ્ધતિમાં ખુલ્લા વાડામાં, ડીપ લિટર અને કેઈજ પદ્ધતિનો ઉપયોગ થાય છે.
- આપણા દેશમાં આસીલ, કડકનાથ અને નિકોબારી જેવી મરઘાની ખડતલ જાતિઓ પણ છે.

GPSC PRELIMS

ફ્રી ટ્રાયલ લેકચર

નવી બેચ શરૂ

**CLASS 1/2 • P.I. • S.T.I. • DY.SO • DY.MAM.
RFO • ACCOUNT OFFICER etc...**

બેઝિકથી ડેપ્થ સુધીની સંપૂર્ણ તૈયારી

UPSC લેવલ Detail Study Materials

પ્રિલિમ્સ અને મેઈન્સની સંયુક્ત તૈયારી

GPSC CLASS 1/2ની એક્સપર્ટ ટીમ દ્વારા કોચિંગ

પરીક્ષા પાસ કરવાની આક્રમક વ્યૂહરચના

GPSC CLASS 1/2 ઓફિસર બનેલા ટોપર્સ વિદ્યાર્થી ઉમેદવારોનું સ્વાનુભવશિલ્દ માર્ગદર્શન

કરંટ અફેર્સના સ્પેશિયલ લેકચર

FACTSની સાથે CONCEPT આધારિત તૈયારી

Weekly Test
FREE MEGA MOCK TEST SERIES

10% DISCOUNT

GPSC દ્વારા ICEના 170થી વધુ અધિકારીશ્રીઓ

ફ્રી રજિસ્ટ્રેશન ફરજિયાત **9375701110**

ICE
INSTITUTE FOR COMPETITIVE EXAMS

કાલાવડ રોડ, તિરૂપતી પેટ્રોલ પંપ સામે,
સ્વામિનારાયણ મંદિર પાસે,
રાજકોટ.

offline
રાજકોટ

3. મત્સ્ય ઉદ્યોગ (Pisci Culture)

- ભારત ઘણો લાંબો અને સમૃદ્ધ દરિયાકિનારો ધરાવે છે.
- આપણા દેશમાં મીઠા પાણીના જળાશયોનો ફેલાવો અને ખારા પાણીની ખાડીઓનો વિસ્તાર વધારે હોવાથી મત્સ્ય ઉદ્યોગનો વિકાસ મહત્વનો બન્યો છે.
- મત્સ્ય ઉદ્યોગમાં ખારા કે મીઠા પાણીમાં મળી આવતી ખાદ્ય માછલીઓ તેમજ તેની સાથે સંકળાયેલા ખાદ્ય જલીય પ્રાણીઓનો પણ સમાવેશ થાય છે.
- ખારા પાણીની ખાદ્ય માછલીમાં પોમફ્રેટ, સાલ્મન, બૂમલાં, સાર્ડિન અને ઈલ અગત્યની છે. જ્યારે મીઠા પાણીની માછલીઓમાં રોહુ, કટલા, મૃગાલ અને શિંગી જેવી માછલી જાણીતી છે.
- ગુજરાતમાં ઓખા, જામનગર, સિક્કા, વેરાવળ, કંડલા, પોરબંદર વગેરે મત્સ્ય ઉદ્યોગ માટેના મહત્વના કેન્દ્રો છે.
- મીઠા પાણીમાં માછલીની ઉછેર પદ્ધતિને “કેજ-કલ્ચર” કહે છે.

4. મધમાખી ઉછેર પદ્ધતિ (Apiculture)

- મધનું કુદરતી પ્રાપ્તિ સ્થાન મધમાખી દ્વારા તૈયાર થયેલો મધપૂડો છે. જેમાં આ ઉદ્યમી સામાજિક કીટક પુષ્પોના રસ, પરાગરજ અને લાળરસ દ્વારા મધનું નિર્માણ કરે છે.
- કૃત્રિમ રીતે મધમાખીને મધપૂડા જેવું નિવાસસ્થાન આપવામાં આવે તો સરળતાથી મધનો વિપુલ જથ્થો મેળવી શકાય છે.
- આ પદ્ધતિને “મધુમક્ષિકા પાલન” કે “એપિકલ્ચર” કહે છે.

